

Bevarandeplan för Natura 2000-området Gruarna SE0420126 i Bromölla kommun, Skåne

Edenryd samt Gruarna, Foto: Eva Ohlsson

Grunduppgifter om Gruarna

Län:	Skåne
Kommun:	Bromölla
Läge:	22 km O Kristianstad, 6 km S Bromölla
Markägare:	Staten och enskilda
Areal:	296,4 ha
Skyddsform:	Fågelskyddsområde med beträdnadsförbud 1/3-30/6
Bakgrund:	SPA beslutat av Regeringen 1996-03.
Bevarandeplan fastställd och kungjord av Länsstyrelsen i Skåne	2017-12-21 resp. 2017-12-22.
Reviderad:	Förslag till bevarandeplan; 2017-01.

Vad betyder Natura 2000?

EU bygger ett nätverk av områden med skyddsvärd natur som kallas Natura 2000. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter och naturtyper som förekommer i Europa. Natura 2000 har tillkommit med stöd av två EG-direktiv; Fågeldirektivet (EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar. och Habitatdirektivet (EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen. Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992. Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning om områdesskydd m m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom Natura 2000-området kräver tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande förordningar.

Vad är en bevarandeplan?

Till varje område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden och vilken skötsel som behövs för att dessa naturvärden ska finnas kvar långsiktigt. Bevarandeplanen innehåller också en beskrivning av vilka verksamheter och åtgärder som kan hota de arter och livsmiljöer som ska skyddas i Natura 2000-området. Bevarandeplanen innehåller viktig information som används som underlag vid samråd och tillståndsprövningar av verksamheter och åtgärder inom Natura 2000-området. I bevarandeplanen redovisas gränser och fågelarter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande arter, varför det är nödvändigt att bevarandeplanerna redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Vad är bevarandestatus?

Natura 2000 innebär att alla EU-länder ska vidta åtgärder för att naturtyper och arter som utpekats ska ha *gynnsam bevarandestatus*. Det innebär att man ska försäkra sig om att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar långsiktigt i Europa. För en naturtyp kan *gynnsam bevarandestatus* innebära att man bevarar de strukturer och funktioner som finns i naturtypen och att de arter som är typiska för naturtypen finns kvar i livskraftiga populationer. För en art innebär *gynnsam bevarandestatus* att arten finns i livskraftiga populationer och att förekomsten av dess livsmiljö är tillräcklig. I bevarandeplanen anses fullgod bevarandestatus vara densamma som gynnsam.

Viktigt att tänka på

För att inte skada Natura 2000 områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000 område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller

åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas. Bevarandeplanen för ett Natura 2000-område kan revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningarna förändras. När bevarandeplanen förändras medför det att den måste fastställas på nytt. Då ges markägare och andra berörda möjlighet att lämna synpunkter. Vid tillståndsprövning är det viktigt att utnyttja den nya kunskapen som finns i reviderade bevarandeplaner även innan dessa planer har beslutats.

Mer information om Natura 2000

Länsstyrelsens hemsida: www.lansstyrelsen.se/skane/n2000

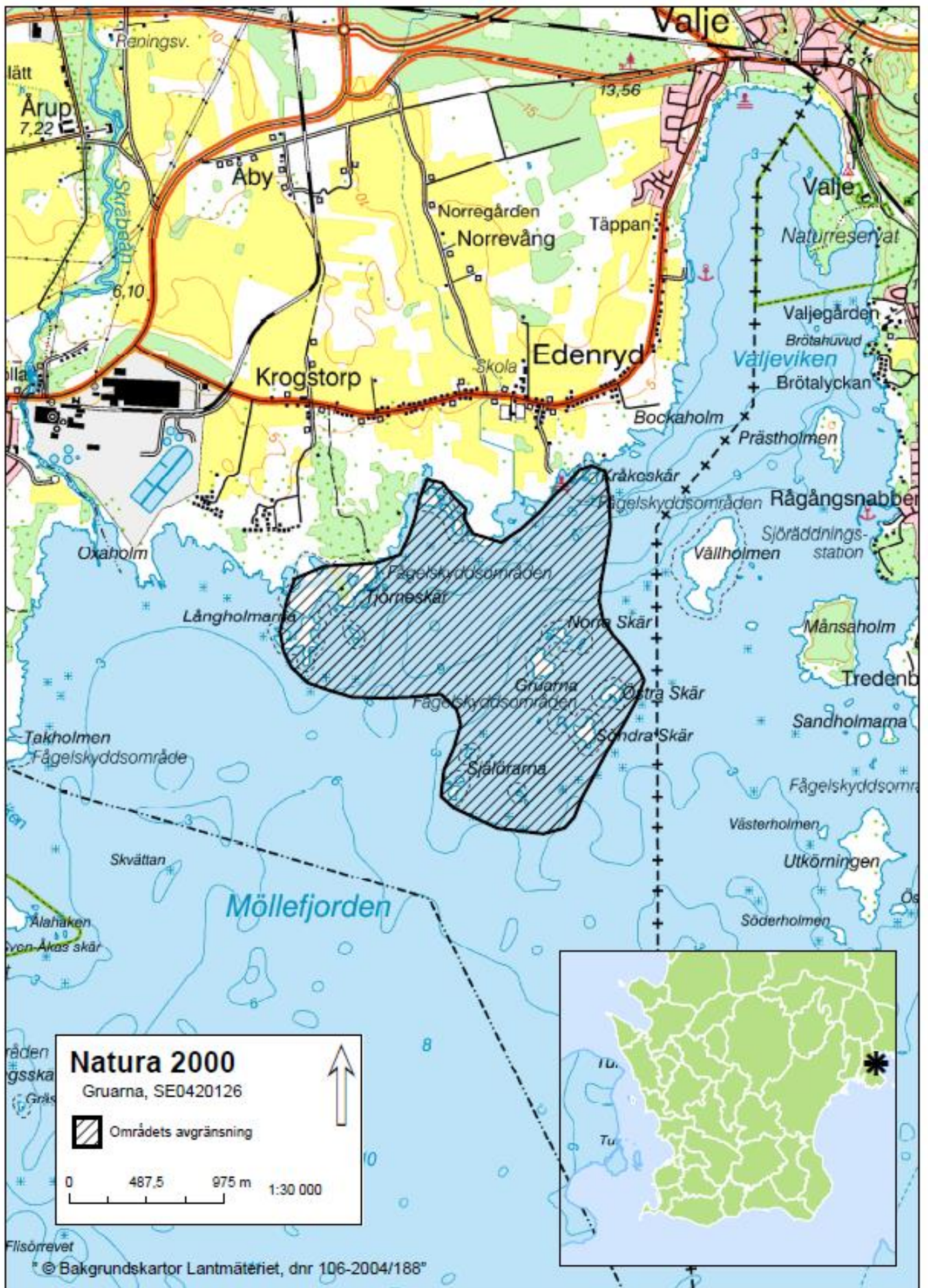
eller telefon 010-224 10 00

Naturvårdsverkets hemsida: www.naturvardsverket.se

Innehållsförteckning

ÖVERSIKTSKARTA.....	5
OMRÅDESBESKRIVNING.....	6
INGÅENDE FÅGELARTER ENLIGT NATURA 2000.....	7
Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden.....	7
Gemensamma bevarandemål.....	8
HOT MOT NATURA 2000-ARTERNA.....	8
SKYDD OCH BEVARANDEÅTGÄRDER.....	9
Skydd och reglering.....	10
Prioriterade bevarandeåtgärder.....	11
Restaureringsåtgärder.....	11
Löpande skötsel.....	12
Uppföljning.....	12
Arter enligt fågeldirektivet.....	12
REFERENSER.....	23

Översiktskarta

Områdesbeskrivning

Natura 2000-området Gruarna, ute i havet utanför Edenryd i Bromölla kommun omfattar förutom själva ögruppen Gruarna även ögruppen Själörarna och strandnära betesmarker på land, från Kråkeskär i norr till Långholmarna i söder. Samma markanvändning kan i flera fall följas till början av 1700-talet. De större öarna har förr i tiden varit hävdade, men bruket har upphört på senare tid. Numera domineras de av högt gräs och örter med flera buskar innanför steniga stränder. Även delar av fastlandet ingår i Natura 2000-området.

Kråkeskär är mest förbuskad, medan Gruarna bara har ett fåtal uppstickande buskar, och Själörarna är helt kala förutom gräsvegetationen i fältskiktet. På Långholmarna når betesdjuren ut på några av de större holmarna och därför är gräsvegetationen betydligt lägre här, men buskarna (mestadels hagtorn, slån och nypon med inslag av ask längre in mot land) hotar att ta över även här.

Hela områdets berggrund utgörs av kritkalksten överlagrad med kalkrik morän (norra delen) och sand och grus i söder. Stranden är en flack moränkust.

Största delen av sträckan präglas av de många frispolade, ibland mycket tätt liggande stenblocken. Den lilla skärgården, Ängholmarna utgöres av ett 20-tal moränackumulationer.

Innanför och mellan de kustnära holmarna och skären är vattnet rikt på uppstickande stenar och grunda bottenpartier. Speciellt vid Långholmarna finns flera grunda, små lagunliknande vikar som gränsar till välhävdade strandängar med mycket spår av kreaturstramp vid vattenbrynet. Buskar, träd, säv och varierande markfuktförhållanden skapar här en miljö med stor diversitet i habitat. Buskagen hotar dock att ta över i framtiden och någon röjningsinsats borde genomföras.

Tack vare rådande beträdnadsförbud under häckningssäsongen och områdets relativa svårtillgänglighet för besökande torde fågellivet vara ostört. Men på den negativa sidan bör det nämnas att öarna inte varit betade de senaste tio åren och att det i dagsläget är ovisst om betet kan återupptas.

Vintertid utnyttjar flera andarter (t.ex. salskrake, vigg och bergand) området för att övervintra, ofta i stora mängder. Vid denna tid på året förekommer också havsörn regelbundet. Ett flertal arter utnyttjar även området som rastlokal under andra tider på året, och många arter häckar här.

Strandängarna är speciellt viktiga för vadarfåglar, gäss och andra hävdgynnade arter eftersom det bara är strandängarna som betas i området numera. Tidigare betades även öarna och sedan denna hävd upphörde har antalet vadare i området sjunkit. Uppslag av buskar har gett rovlevande och boplundrande arter som kråka spaningspunkter på öarna och detta missgynnar sannolikt även andra fåglar än vadarna.

Samtliga *Sterna*-tärnor har förekommit regelbundet i området och dessa är beroende av ostörda, rovdjursfria häckningsplatser på småöar, revlar och skär. Den starkt hotade skrântärnan häckar i området.

Ett annat Natura 2000-område, Edenryd, SE0420274 omfattar Gruarna och landdelen och utgör SCI-område enligt art- och habitatdirektivet. Gruarna är nästan ett helt marint område men lite skärgårdsöar och land förekommer.

Ingående fågelarter enligt Natura 2000

Tabell 1. De fågelarter som ligger till grund för SPA-området Gruarna. Arternas förekomstform anges liksom deras bevarandestatus. Bevarandestatus indelas i fullgod bevarandestatus (gynnsam bevarandestatus) eller icke fullgod. Bevarandestatusen anses "gynnsam" när: - uppgifter om den berörda artens populationsutveckling visar att arten på lång sikt kommer att förbli en livskraftig del av sin livsmiljö, och - artens naturliga utbredningsområde varken minskar eller sannolikt kommer att minska inom en överskådlig framtid, och - det finns, och sannolikt kommer att fortsätta att finnas, en tillräckligt stor livsmiljö för att artens populationer skall bibehållas på lång sikt.

Kod	Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Förekomstform	Bevarandestatus	
Fåglar i fågeldirektivets bilaga 1					
				Fullgod	Icke fullgod
A193	Fisktärna	<i>Sterna hirundo</i>	Häckar, 10-15 par		X
A075	Havsörn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	Rastar, 5-10 ex.	X	
A068	Salskrake	<i>Mergus albellus</i>	Rastar i havet, upp till 30 ex	X	
A194	Silvertärna	<i>Sterna paradisaea</i>	Häckar 15-20 par	X	
A195	Småtärna	<i>Sterna albifrons</i>	Häckar sporadiskt med enstaka par		X
A190	Skräntärna	<i>Sterna caspia</i>	Häckar med 2-4 par.		X
A045	Δ Vitkindad gås	<i>Branta leucopsis</i>	Häckar med 5 par		X
A038	Sångsvan	<i>Cygnus cygnus</i>	Häckar med 10 -11 ex	X	
A002	Storlom	<i>Gavia arctica</i>	Rastar med 1-2 ex		X
A001	Smålom	<i>Gavia stellata</i>	Rastar med 1-2 ex		X
Övriga våtmarksfåglar som ligger till grund för Natura 2000-utpekanden					
A062	◆ Bergand	<i>Aythya marila</i>	Rastar med 1- 56 ex.		X
A059	◆ Brunand	<i>Aythya ferina</i>	Häckar med 1-12 ex		X
A063	◆ Ejder	<i>Somateria mollissima</i>	Häckar med 1-3 ex		X
A054	◆ Stjärtand	<i>Anas acuta</i>	Rastar med 1-2 ex		X
◆ ny art/naturtyp som inte är beslutad av Regeringen					
Δ kunskapsbrist finns om arten/naturtypen					

Bevarandesyfte och prioriterade bevarandevärden

Det övergripande bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de arter som omfattas av EU:s Fågeldirektiv.

För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de arter som utgjort grund för utpekandet av området. Genom att ha gynnsamt tillstånd bidrar Natura 2000-området till att skapa eller upprätthålla en gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå.

Prioriterade bevarandevärden:

Syftet med Natura 2000-området Gruarna är att bevara en skärgård med öar, kobbar och skär för den stora andelen med häckande, rastande och övervintrande fågelarter som uppehåller sig i och omkring skärgården.

De utpekade fågelarterna är; fisktärna, havsörn, salskrake, silvertärna, småtärna, skrântärna och vitkindad gås.

Gynnsam bevarandestatus innebär att arternas population ska vara säkrad på lång sikt och att deras naturliga utbredningsområden inte minskar. Arternas behov ska vara tillgodosedda i området vad gäller födotillgång och skydd. Vissa arter ska häcka i området.

Motivering:

Natura 2000-området utgör en del av den mest södra belägna skärgården i Östersjön. Den flacka kusten domineras av blockrik morän och ett stort antal öar, kobbar och skär.

Småtärna och skrântärna häckar i området liksom stora kolonier av måsar.

De grunda bräckta områdena i havet är viktiga för reproduktion och tidig utveckling av flera arter av fiskar.

Gemensamma bevarandemål

Målet är att de ingående arterna i fågeldirektivet ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska.

Arternas livsmiljöer i anslutning till vatten, med fiskrika grunda kustområden med störningsfria platser samt öar, kobbar och skär i skärgården ska finnas kvar eller öka sin areal så att fåglarnas behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses. Det ska finnas en rik fisk- och evertebratfauna i havet och på strandängarna. Området ska undgå vidare exploatering. Träd och buskar får inte förkomma i sådan utsträckning att de påverkar prioriterade bevarandevärden negativt.

Framtida uppföljning av planen kan medföra att nuvarande bevarandemål ändras och att nya mål läggs till.

Hot mot Natura 2000-arterna

Nedan redovisas exempel på åtgärder som riskerar att påverka utpekade naturvärden negativt. För att inte skada Natura 2000-områdets naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Alla som planerar att utföra en åtgärd som man tror kan påverka ett områdes naturvärden ska på ett tidigt stadium kontakta Länsstyrelsen. Det underlättar eventuell tillståndsprövning som Länsstyrelsen ska göra. När det gäller åtgärder på skogsmark ska istället Skogsstyrelsen kontaktas.

De största riskerna för områdets Natura 2000-fågelarter är:

- Försämrad eller upphörd hävd av områdets betes- och slåtterängar med igenväxning som följd. Buskar, träd och andra uppstickande föremål i närheten av häckningslokaler kan utgöra utsiktsplatser för rovdjur (kråkor t ex).
- För tidigt betespåsläpp – Ett för tidigt påsläpp av betesdjur och ett för högt betestryck kan orsaka boförluster då djuren trampar sönder fåglars ägg.
- Störning på grund av det rörliga friluftslivet t.ex. båttrafik, sportfiske och friluftsliv kan medföra störningar under häckning.
- Rovdjurs (räv, mink, kråkfåglar, brun kärrhök, havsörn, tornfalk m fl) predation på ägg och ungar. Rastande och häckande fåglar kan även skrämmas bort om ett rovdjur– t ex lösspringande hund- befinner sig i området. Detta kan leda till att kolonier försvinner.
- Etablering av vindkraftverk, både på land och till havs eller andra anläggningar
- Jakt på populationer som är vikande, eller jakt i eller i närheten av vilo- och födosöksområden som utförs i sådan omfattning att den har skadlig påverkan på fåglars möjlighet att nyttja ett område.
- Fiske som genom ett för stort uttag påverkar mängden av eller kvaliteten på föda negativt. Fåglar kan också fastna och drunkna som bifångst i olika former av fiskeredskap, främst i fisket med bottensatta garn där risken att fastna bl a ökar med ökad maskstorlek.
- Att fastna och drunkna i förlorade fiskeredskap (spökgarn), habitatförstörelse av ilandflutet skräp, att skadas genom att äta makro- eller mikrokräp istället för naturlig föda och därmed hindras i tillväxten eller skadas genom påverkan på krävan eller andra organ vilket kan leda till att djuret dör.
- dålig vattenkvalitet, övergödning, syrefria bottnar, främmande arter eller annan skada som gör att födan minskar, både i estuarier, eller habitat växer igen och förloras. Övergödning, grumling och ett minskat siktdjup kan även göra att fåglar får svårare att leta eller fånga föda.
- olja och andra miljögifter som påverkar fåglar direkt genom förgiftning eller annan skada, eller indirekt genom påverkan på deras föda, t ex fisk och bottenfauna. Även ämnen som används för att bekämpa olja, s.k. dispergeringsämnen, kan skada havsmiljön.

Skydd och bevarandeåtgärder

Ingrepp som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd av länsstyrelsen enligt 7 kapitlet 27-29 § miljöbalken. Detta gäller oavsett om ingreppet sker inom eller utanför ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen ska också fungera som underlag för bedömningen av om tillstånd behövs och om tillstånd kan ges.

Vid genomförandet av fågeldirektivet utgår man från att alla verksamheter som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd. Enligt övergångsbestämmelserna krävs inte ett sådant tillstånd för verksamheter som påbörjats före 1 juli 2001 under förutsättning att de vid denna tidpunkt hade tillstånd enligt 9 eller 11 kap miljöbalken (eller motsvarande äldre bestämmelser). De tillståndsgivna verksamheterna skyddas av rättskraften i tillståndet. Syftet med övergångsbestämmelserna var inte att undanta tillståndskravet för framtida förändringar av befintliga verksamheter utan man ville undvika en obligatorisk omprövning av samtliga verksamheter som bedrevs 1 juli 2001. Vid ändringar av verksamheter och vid nyanläggning aktualiseras dock tillståndsplikten.

Staten har det övergripande ansvaret för skötseln av Natura 2000-områden och för att bevarandemålen uppnås. En förutsättning för att nå målen är ett gott samarbete mellan staten och den eller dem som äger eller brukar marken. Om skötseln av ett Natura 2000-område orsakar merkostnader för en markägare eller arrendator kan ersättning eventuellt fås, till exempel miljöersättning för betesmarker. Markägaren kan även skriva skötselavtal med Länsstyrelsen.

Markägare kan eventuellt få rätt till ersättning om **tillstånd inte kan ges** och Natura 2000 innebär avsevärda begränsningar i pågående markanvändning inom den berörda delen av fastigheten. Ersättning ges dock inte i alla fall t.ex. inte om man blivit nekad att uppföra byggnationer inom Natura 2000-områden. Om skog ska ersättas vill Naturvårdsverket att all skog inom Natura 2000-området ersätts samtidigt så att inte Natura 2000-området har ersatts i vissa delar och inte i andra. Miljöersättning inom betesmarker anses också vara en form av ersättning. I enlighet med miljöbalkens bestämmelser ersätts inte fiske på allmänt vatten om tillstånd inte kan ges. Fiskerilagstiftningen innehåller inte några bestämmelser om ersättningar för inskränkningar i fiske vare sig på allmänt eller enskilt vatten.

Bevarandeåtgärderna består av nuvarande och eventuella planerade skydd, restaureringsåtgärder, som vanligtvis är större engångsåtgärder, och löpande skötsel, som inte är engångsåtgärder och som behöver göras löpande.

Skydd och reglering

Gruarna är skyddat som fågelskyddsområdet Ängholmarna m. fl. öar, holmar och skär som skyddades redan 1972. Fågelskyddsområdet omfattar inte bara Gruarna utan även öar längre söderut längs med kusten. Området har beträdnadsförbud 1/3-30/6, vilket innebär att det är förbjudet att landa vid eller beträda området eller att uppehålla sig inom 50 meter från det. Man får inte hellre jaga eller medföra jaktredskap eller hund, bortföra eller skada ägg, rom eller bo, samt att ofreda djur t.ex. genom fotografering under samma period. Arealen på fågelskyddsområdet är 272,7 ha.

En liten triangel med hav i anslutning till Skräbeåns mynning utgör fredningsområde för all fisk utom ål som fiskas med enskild rätt, under perioden 15 sept. - 30 apr, då är det alltså förbjudet att fiska här. Detta fredningsområde går dock inte in i Natura 2000-området Gruarna.

Utöver detta förbud gäller längs kustlinjen, alltså även inom Gruarna, en annan bestämmelse som säger att nätfiske är förbjudet 15 sept. – 30 april i vattenområden grundare än 3 m enligt gällande sjökort. Från 1 maj-14 september får nät inte heller stå ute ute i havet mellan kl. 10.00-16.00 och högst 180 m nät får användas.

På sikt behöver de marina områdena i nordost och Skånes enda skärgård skyddas ytterligare genom t.ex. områdesskydd genom reservatsbildning.

Hävd behövs i området men sent betespåsläpp krävs för att inte skada områdets fågelvärden. Det finns ett pågående arbete med att se över fiskebestämmelserna i området för att bättre tillgodose bevarandevärdena gällande särskilt övervintrande sjöfågel och hotade arter.

Det finns också ett behov av att reglera fiske även inom Gruarna, för att bättre ta tillvara områdets bevarandevärden och dessa regleringar kommer sannolikt att göras inom fiskerilagstiftningen. Gruarna anses inte vara tillräckligt reglerad idag. Objektet kommer att läggas in som ett DOS-objekt (Digitalt Områdesskydd) så att området kan utredas vidare för framtida skydd i form av naturreservat eller naturvårdsavtal.

Prioriterade bevarandeåtgärder

De prioriterade åtgärderna i Gruarna är: att minska predatorstrycket på bl.a skrântärnan av mink och gråtrut i området. En fortsatt och varierad hävd i form av bete och röjning behövs. Någon form av hävd behövs även på öarna. Bäst är hävd med djur med ett sent betessläpp efter den 30 juni, för att inte skada ägg och fåglar, men om det inte är möjligt så behöver regelbundna röjningar göras där högre uppslag av buskar röjs bort och inte tillåts på öarna. Att ta bort matjord och lägga ut grus i lämpliga dimensioner är också prioriterat.

En mycket låg störning från rörligt friluftsliv, vattensport, ridande, lösspringande hundar etc. under häckningssäsongen krävs, beträdnadsförbudet måste respekteras. Under hela året bör det endast finnas en låg störning från rörligt friluftsliv på de öppna betesmarkerna.

Fisket behöver regleras i området. Insatser för lokalisering och uppsamling av förlorade fiskeredskap, samt uppsamling och bortförel av ilandflutet skräp behövs regelbundet.

Restaureringsåtgärder

Tyvärr har inga åtgärder gjorts inom åtgärdsprogrammet för skrântärna inom området Gruarna. Det behöver tas bort matjord så att grus och sand kommer fram. Trutarna har gödlat området mycket med effekten att ca 10 cm tjock matjord övertäcker det finare materialet. Det måste finnas en liten öppen sandremsa på stranden eller en udde med grus/småsten för att tärnor och vadare ska häcka här. Vissa år finns tångbankar eller högre vattenstånd och då kan stranden inte användas som häckningsplats. Bäst är om det finns grus och sand strandnära men lite högre upp på öarna. Efter att matjorden skrapats bort behövs grus i lämpliga dimensioner tillföras.

Det finns mycket högrörter och nässlor på ön men inte många träd och buskar. Årliga röjningar genomförs helt ideellt av fågelentusiaster.

Fortsatta årliga inventeringar av artens förekomst och antal är angelägna, speciellt gäller detta kolonierna, och en databas över samtliga kända häckplatser för skrântärna bör skapas med uppgifter om historik, antal par, häckningsframgång med mera.

Predator kontroll på gråtrutar behövs för att de tar skrântärnans ungar m.m. Då det går dåligt för skrântärnan så är varje individ viktig!

Trutarnas närvaro gör ofta att skrântärnorna hellre väljer kustnära små öar utan häckande trutar men här är problemet istället att betesdjur tar sig ut på öarna och trampar sönder äggen, så är fallet på Terraholmen, Åldermansskär i angränsade Natura 2000-området Tosteberga ängar, vid lågvatten går korna även ut till Rustningsskär. Inom Gruarna så är det likadant på Kråkeskär, ön strax söder om Edenryds badplats. Eftersom öarna är små blir effekten av kornas besök ofta förödande. De negativa effekterna blir större än de positiva när det gäller att områdena hävdas. Det är svårt att få till sent betespåsläpp på fastlandet liksom öarna.

Kustnära öar blir också utsatta för predatorer som räv och mink. Minkjakt är ett besvärligt och mödosamt arbete som bör utföras under höst och vinter både med hjälp av fällor och med hjälp av hund. Då det kan finnas utter även vid havsstränder och i öppet hav så får inte ingångshålet vara för stort så att uttern kan fastna i fällan. Öppningen till en slagfälla för mink får ej vara större än 7 x 7 cm. På så sätt kan uttern inte gå i fällan, medan minken fortfarande kan. Måttet 7 x 7 cm bör även följas vid användning av fällor för levandefångst, då risken är stor att en fångad utter stressar ihjäl sig. Under sommarhalvåret bör slagfällor för mink ej användas oavsett storlek, då utterns ungar riskerar att fångas.

Vid eventuell oljekatastrof bör de fåtaliga koloniöarna för skrântärna ha högsta prioritet när det gäller att skydda dem från invällande olja.

Det finns ett behov av att reglera fisket även inom Gruarna för att bättre ta tillvara områdets bevarandevärden och dessa regleringar kommer sannolikt att göras i fiskerilagstiftningen.

Löpande skötsel

En fortsatt och varierad hävd i form av bete och röjning behövs. Någon form av hävd behövs även på öarna. Bäst är hävd med djur med ett sent betessläpp, efter den 30/6, men om det inte är möjligt så behöver regelbundna röjningar göras där högre uppslag av buskar röjs bort och inte tillåts på öarna. Anledningen till att ej ha tidigare betespåsläpp är att fåglar och ägg riskeras att dö att betesdjurens tramp annars.

Vassen kan också tas bort på några ställen så att öppna ytor bildas. Silvertärnan, småtärnan och skrântärnan blir gynnande av dessa åtgärder.

En mycket låg störning från rörligt friluftsliv, ridande, vattensporter, lösspringande hundar etc. under häckningssäsongen, beträdnadsförbudet måste respekteras. Under hela året bör det endast finnas en låg störning från rörligt friluftsliv på de öppna betesmarkerna.

Störningar av det rörliga friluftslivet under andra tider av året än under beträdnadsförbudet minimeras. Etablering av t ex vindkraftverk vid kända kolonier kan bli förödande för arter som silvertärnan och ska undvikas.

Området bör vid behov städas på ilandflutet skräp. Det är viktigt att undvika att detta görs under häckningssäsongen.

Förlorade fiskeredskap, s k spökgarn, bör regelbundet lokaliseras och insamlas.

Områdena bör ses över regelbundet och anpassas efter eventuella ändringar i hur de nyttjas av vitkindad gås och andra andfåglar. I vissa fall kan det vara motiverat att lämna spannmål för att styra gässen, och på det viset minimera skador på jordbruket.

Uppföljning

Uppföljning av naturtyper och arter inom Natura 2000-områdena kommer att ske med omdrev vart 6:e eller 12:e år beroende på naturtyp och art. Vissa delar av uppföljningen, som t.ex. areal är obligatoriska medan andra delar kan väljas av länsstyrelserna själva. Mer information om enskild naturtyp/art finns på Naturvårdsverkets hemsida.

Arter enligt fågeldirektivet

Bergand, *Botaurus stellaris* - A021

Arten förekomst är ej ännu fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Bergand förekommer främst i fjällområdet, men återfinns också längs ostkusten. Som helhet bedöms den svenska bergandpopulationen ha minskat med minst 10 % de senaste

20 åren. På svenska rast- och vinterområden ligger bergänderna om dagen ofta i skyddade kustområden i vikar och vid hamnar, varifrån de om natten flyger ut till födosöksområden till havs (i regel grundare än 10 m och med god tillgång på musslor). Arten är rödlistad som sårbar (VU).

Artspecifika bevarandemål

Målet är att bergand ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Bergandens livsmiljö med grunda sjöar med mycket vegetation ska finnas kvar eller öka sin areal så att dess behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Det största problemet för de kushäckande bergänderna torde vara störningar på häckningslokalerna samt invandring av mink. Bergandens vana att under vinterhalvåret koncentreras i mycket stora flockar till ett fåtal lokaler (gäller framför allt i övervintringsområdena i Danmark, Tyskland, Polen och kring Nordsjön), ofta i anslutning till trafikerade farleder eller hamnar, medför att arten kan drabbas hårt av oljeutsläpp eller andra former av utsläpp. I Sverige är berganden formellt fredad från jakt sedan 1988. De flockar som finns i Danmark under jaktperioden är mycket stora (och få), men det är ytterst svårt för jägarna att komma inom skotthåll för dessa fåglar.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Det är väsentligt att ett tillräckligt antal störningsskyddade häckningsöar finns tillgängliga längs ostkusten. Det är viktigt att bergänder ej fällt av misstag under jakt på lovliga dykänder.

Brunand, *Aythya ferina* - A059

Artens förekomst är ännu ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Brunanden häckar i grunda slättsjöar och i näringsrika småvatten (bl.a. torvgravar, viltvatten, märkegravar, lertäkter och gamla tegeldammar som i regel ska vara större än 5 hektar). Arten var som talrikast under slutet av 1950-talet och början av 1960-

talet. Därefter har den kontinuerligt minskat i södra Sverige. Brunanden föredrar grunda vatten – i regel 0,4–1 m, sällan djupare än 2,5m. Brunanden håller till nära vegetationskanten och föredrar mosaikmiljöer med täta vassar, sävruggar eller andra vattenväxter och gärna med förekomst av små öar eller flytande vegetationsbälten. I en finsk studie häckade 29 % av alla brunänder i skrattmåskolonier, flertalet på små öar av flytande vegetation. Fåglar som häckade tillsammans med skrattmåsar hade dessutom bättre häckningsframgång än fåglar som häckade utanför skrattmåskolonier.

Genom sitt födoval är arten knuten till områden med mycket vattenväxter. I regel hittar man den i områden med stora klarvattenytor och mycket undervattensväxter (Chara, Nitella, Potamogeton, Myriophyllum, Ceratophyllum) men den kan även hålla till i partier med täta mattor av olika flytbladsväxter (Potamogeton, Polygonum, Sparganium, Nuphar, Nymphaea). Till skillnad mot övriga svenska dykänder

äter den mycket vegetabilier (uppemot 90 % av födan). Bland de viktigaste födokällorna är frön, rötter, knoppar, skott, blad och olika övervintringsorgan från vattenväxter. Utöver vegetabilier ingår små kräftdjur, vatteninsekter, snäckor, musslor, dagmask, smågrodor, grodyngel och småfisk i födan. Särskilt de små ungarna äter mycket vatteninsekter.

Under vinterhalvåret uppehåller sig brunanden ofta i kustmiljö. Boet byggs inne i vegetationen, ofta långt från öppet vatten, med vattenrall, rörsångare och brun kärnhök som närmsta grannar. Boet ligger vanligtvis omgärdat av vatten, mera sällan på små öar och mycket sällan uppe på land. Flera av de stora fågelsjöarna (t.ex. Krankesjön och Tåkern) har under perioder av den senare delen av 1900-talet uppvisat kraftigt minskande sjöfågelbestånd. Via en flerstegsprocess har övergödning i flera fall konstaterats leda till förändringar i fisksamhällets storlek och sammansättning och som en följd av detta har bottenvegetationen konkurrerats ut av planktiska alger. När bottenvegetationen försvinner minskar tillgången av vattenlevande insekter och andra smådjur (zooplankton) och som en följd av den minskande födotillgången försvinner sjöfågeln. Brunandens tillbakagång stämmer i tiden tämligen väl överens med den kraftiga nedgången i skrattmåsbeståndets storlek. Brunanden är rödlistad som sårbar (VU).

Artspecifika bevarandemål

Målet är att brunand ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Brunandens livsmiljö med grunda sjöar med mycket vegetation ska finnas kvar eller öka sin areal så att den brunandens behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Mycket lite är känt om orsakerna till brunandens dynamiska populationsutveckling under de senaste 150 åren. Övergödning kan indirekt påverka arten.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Innan orsakssambanden bakom den dramatiska nedgången är klarlagda är det svårt att föreslå relevanta åtgärder.

Helt klart är dock att det krävs åtgärder när fågellivet på ur internationell synpunkt viktiga våtmarkslokaler helt slås ut. En mycket viktig faktor i sammanhanget är att förhindra att sjöar med klart vatten och rik undervattensväxtlighet skiftar jämviktsläge till ett stadium med grumligt vatten som saknar undervattensväxter. I de fall undervattensväxter saknas måste man etablera ny växtlighet. Brunanden är fredad i Sverige sedan jaktåret 2001.

Ejder, *Somateria mollissima* - A063

Artens förekomst är ännu ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Ejderen är extremt kustbunden och häckar längs alla kuster. Den föredrar öar men häckar även på halvöar och havsstrandängar. Ejdern undviker att häcka om det finns fyrfota rovdjur. Den har en mer fläckvis förekomst i sydöstra Skåne än i andra kustband. Efter 25-28 dygn kläcks äggen. Honan leder och skyddar ungarna, som själva söker föda. Efter ca 70 dygn är ungarna flygga.

Merparten av de svenska ejdrarna övervintrar i danska farvatten. Ett något mindre antal övervintrar bl a i södra Östersjön och på den svenska västkusten. Tidig vår, framförallt under en koncentrerad period

i början av april, flyttar ejdrarna till sina häckningsområden. Parningar sker från slutet av februari till början av maj.

Ejders föda består huvudsakligen av musslor, framförallt blåmusslor, men även kräftdjur, taggdjur och enstaka fiskar fångas. Små ungar lever av kräftdjur, små mollusker och insekter. Ejdern kan dyka ner till 20 m djup för att leta föda. Ejdern är rödlistad som Sårbar (VU).

Artspecifika bevarandemål

Målet är att ejdern ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Ejders livsmiljö med små öar vid kusten ska finnas kvar eller öka sin areal så att dess behov av häckningsplats, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Stark predation från bl a mink har lett till ökad dödlighet hos ruvande honor och därmed en skev könskvot och försämrat häckningsresultat genom bopredation. En annat möjligt hot är försämrad tillgång och/eller kvalitet på blåmusslor vilket i sin tur leder till en försämrad kondition hos t ex ejderhonorna och gör att det inte häckar varje år. Brist på vitamin B1 (tiamin) hos ejder men även andra kustfåglar är känt från studier i Stockholms skärgård och bristen yttrar sig bl a i neurotoxisk överdödlighet och reproduktionsstörningar. Fiske, miljögifter och habitatförstörelse är exempel på hot med stor potentiell påverkan. Förekomst av andra arter liksom mänsklig störning kan också ha viss negativ effekt.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Mink och andra potentiella borövare bör hållas efter. Eventuell jakt på arten bör begränsas till hanarna. Fisket bör begränsas så att risk för bifångst inte når en skadlig nivå och musselbankarna i och i närheten av Natura 2000-området bör skyddas från verksamheter som kan skada dem.

Fisktärna, *Sterna hirundo* - A193

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Fisktärnan behöver tillgång på fiskrika grunda kustområden samt störningsfria häckningsplatser. Under häckningen födosöker fisktärnorna inom ett område i storleksordningen 1-5 km². För att större kolonier ska kunna etableras krävs rovdjursfria områden; framför allt mink och räv bör hindras nå häckningsplatserna.

Fisktärna häckar i området under maj-juli. Under senare år har antalet häckande fisktärnor minskat i Skåne, men på Gruarna häckar ca 10-15 par. Arten är ej rödlistad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att fisktärnan ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Fisktärnans livsmiljö med fiskrika grunda kustområden ska finnas kvar eller öka sin areal så att dess behov av häckningsplats, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Båttrafik och friluftsliv kan medföra störningar under häckning. Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner. Rovdjur, som t ex mink, kan leda till att kolonier försvinner. Etablering av vindkraftverk eller andra anläggningar kan vara ett hot.

Artspecifika bevarandeåtgärder

I häckningsmiljöerna bör mänskliga aktiviteter begränsas, t ex genom införande av beträdnadsförbud, ridning, kite- och vindsurfning. Det är beträdnadsförbud på Gruarna.

Havsörn, *Haliaeetus albicilla* - A075

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Havsörnen är till stor del knuten till vatten för sitt näringssök (havsmiljö, större insjöar, och vattenmagasin). Under häckningssäsongen är fisk den dominerande födan, men den tar även fågel och medelstora däggdjur. Under övriga delar av året dominerar fågel och fisk, där andelen kadaver är förhållandevis stor. De bygger stora, omfångsrika och tunga bon och kräver därför kraftiga träd (i första hand tall) för boets placering. Boet placeras oftast i trädets övre tredjedel eller direkt i toppen. Det kan genom årlig påbyggnad bli mycket stort (2 m i diameter och flera m i höjd) vilket ställer särskilda krav på boträden. Boträdens medelålder längs ostkusten är minst 160 år. Arten är rödlistad som NT (Nära hotad) Arten rastar i området med 5-10 ex.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att havsörnen ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Havsörnens livsmiljö i anslutning till vatten ska finnas kvar eller öka sin areal så att havsörnens behov av föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Det finns ”nya” miljögifter som åter kan förvärra situationen. T.ex. vet man ännu inte hur och om bromerade flamskyddsmedlen påverkar organismerna i havsmiljön. Exploatering av häckningsområden genom skogsbruk, fritidsbebyggelse, vindkraftverk etc.

Ökad tillgänglighet och störningar vid bona (nya skogsbilvägar och andra vägar, fler fritidsbåtar, snöskotrar, ökat friluftsliv etc.). Illegal förföljelse som fortfarande förekommer. Ett högst tänkbart framtida hot är bristen på lämpligt botråd. Frekvensen nybyggda bon i för svaga träd där boet rasat under häckningen har ökat markant under senare år i Syd- och Mellansverige.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Boplatser (ligger länge norrut i Sverige) för havsörn bör alltid skyddas från skogsbruksåtgärder genom naturvårdsavtal eller liknande.

Under häckningsperioden 1 januari–15 augusti bör ingen avverkning eller annan störande verksamhet ske närmare än 500 m från boplatsen. Skogsbilvägar, vandringsleder eller raststugor bör ej anläggas närmare än 500 m. Vid slutavverkning bör en skyddszon på 100 m runt boplatsen lämnas intakt. För att trygga en succession av lämpligt boträd för kommande generationer av havsörnar behöver ett betydligt större antal s.k. evighetsträd sparas vid avverkningar redan idag.

Salskrake, *Mergellus albellus* - A068

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

I Sverige reproducerar sig salskrake i Norrbottens läns inland och sällsynt men regelbundet i Norrbottens kustland. Salskraken häckar där i gamla spillkråkehål, i holkar eller i ihåliga stubbar. Födan utgörs av mollusker och vatteninsekter samt till liten del av småfisk. Myrflorkar utnyttjas regelmässigt under ungarnas uppväxttid. I Sverige övervintrar salskraken numera med åtskilliga tusen individer, dock varierar antalet beroende på isläget. Större koncentrationer noteras längs kusterna i östra Skåne, Blekinge, Gotland, östra Småland och Öland men övervintring sker även längs Västkusten och övriga kuster upp till Uppland, under milda vintrar även längre norrut. Övervintringen sker främst längs grunda kustområden, men även i större isfria sjöar. Salskrake rastar i området med ca 30 individer. Arten är inte rödlistad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att salskrake ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Salskrakens livsmiljö med gamla spillkråkehål, holkar eller ihåliga stubbar ska finnas kvar eller öka sin mängd så att salskrakens behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Salskraken övervintrar ofta i hamnar och liknande områden, vilket medför risk för giftexponering och oljeskador. Eftersom arten vintertid uppträder i stora ansamlingar på ett förhållandevis litet antal ställen kan föroreningar och miljögifter slå hårt mot arten. Med ökande friluftsliv, kan speciellt kanotning och fritidsfiske lokalt vara ett störningsmoment under perioden då ungarna är små. Skogsbruket har utarmat tillgången på naturliga bohål och nytillskottet är mycket begränsat.

Mård, gädda och framför allt mink är allvarliga predatorer på salskraken.

I artens centrala utbredningsområde i Sibirien är oljeexploateringen med dess föroreningar samt allmän miljöförstörelse ett allvarligt hot.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Samla in oljeutsläpp omedelbart när större sådan sker. Fisket bör begränsas så att risk för bifångst inte når en skadlig nivå.

Predator kontroll behövs.

Silvertärna, *Sterna paradiseaea* - A194

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Silvertärna häckar med 10-15 par under maj-juli. Arten kräver tillgång på fiskrika, grunda kustområden samt skärgårdar liksom störningsfria häckningsplatser. Arten är känd för att vara det djur i världen som flyttar den längsta sträckan mellan sin häckningsplats och sina vinterkvarter, som återfinns i Antarktis. De populationer som flyttar längst flyttar cirka 40 000 kilometer årligen, vilket motsvarar ett varv runt jorden. Merparten av fjolårsungarna stannar kvar på södra halvklotet under sitt andra levnadsår, och det är därför sällsynt att man ser en silvertärna i dess första sommarträkt i Europa. Silvertärnan är en av de aggressivaste tärnorna och försvarar våldsamt sitt bo och sina ungar. Den äter främst fisk och små marina ryggradslösa djur. Arten är ej rödlistad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att silvertärnan ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Silvertärnans livsmiljö med öar, kobbar och skär i skärgården ska finnas kvar så att dess behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Störning i form av ökad båttrafik och expanderande friluftsliv. Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner. Spridning och ackumulering av miljögifter i havsmiljön. Etablering av vindkraftverk.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Röjning eller hävd för att förhindra igenväxning i viktiga häckningsmiljöer. Möjliga häckningsområden bör skyddas från mänskliga aktiviteter genom t ex beträdnadsförbud eller andra begränsningar av friluftslivet. Bevarande av fiskars uppväxtområden och därigenom en riklig födotillgång. Etablering av t ex vindkraftverk vid kända kolonier kan vara ett hot.

Smålom se under storlom nedan

Småtärna, *Sterna albifrons* - A195

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Småtärna häckar sporadiskt med enstaka par under maj-juli. Den behöver föda i form av småfisk och större kräftdjur. Arten är strikt bunden till långgrunda strandområden och jagar i regel patrullerande utanför strandlinjen. Den häckar på kala sandstränder och låga sandrevlar. Arten är rödlistad som sårbar (VU).

Artspecifika bevarandemål

Målet är att småtärnan ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Småtärnans livsmiljö med öar, kobbar och skär i skärgården ska finnas kvar så att dess behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Störning i form av badturism, sportfiske och annat rörligt friluftsliv har gjort att fåglarna tvingas till att häcka på låga avsides belägna sandrevlar som överspolas vid blåst och därmed misslyckas häckningen. Spridning och ackumulering av miljögifter i havsmiljön. Ohävd och igenväxning kan leda till att viktiga häckningsplatser försvinner.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Röjning eller hävd för att förhindra igenväxning i viktiga häckningsmiljöer. Möjliga häckningsområden bör skyddas från mänskliga aktiviteter genom t ex beträdnadsförbud eller andra begränsningar av friluftslivet. Anläggning av nya häckningslokaler i form av konstgjorda öar och revlar kan vara aktuellt att pröva lokalt. Bevarande av fiskars uppväxtområden och därigenom en riklig födotillgång.

Skräntärna, *Sterna caspia* – A190

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Skräntärnorna har minskat i Östersjön sedan sin storhetstid i början av 1970-talet. Skräntärnorna häckar på flacka sten- och sandöar i havsbandet, dels i kolonier med upp till ett hundratal par (i undantagsfall upp till 300 par) och dels i enstaka (solitära) par eller några få tillsammans. Ibland kan hela kolonier plötsligt bryta upp och flytta till alternativ boplats långt från ursprungslokalen. Ensamma par kan i många generationer häcka på samma skär i århundraden, en indikation på skräntärnans kräsenhet när det gäller val av boplats. Östersjöbeståndet utgör en gemensam population och utbyte av fåglar äger regelbundet rum mellan kolonierna i Sverige, Finland och Estland. När en fågel etablerat sig i en koloni är den vanligen kolonin trogen livet ut om inte kolonin bryter upp.

Skräntärnan är uteslutande fiskätare som under häckningstiden huvudsakligen lever av mört och abborre som fiskas upp i flader och insjöar, vanligen på miltals avstånd från häckplatserna. I bland fiskar tärnorna också strömming i havet, särskilt under försommaren då den är tillgänglig nära ytan. Fiskemetoden består främst av störtdykning från 10–15 meters höjd. Tärnorna bildar ofta stabila par under många år och många fåglar kan bli gamla. Den äldsta kända häckade troligen fortfarande vid 30 års ålder. Äggkullen på 1–3 ägg läggs i maj i en uppkrafsad grund grop på marken.

Arten är rödlistad som NT, nära hotad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att skräntärnan ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Skräntärnans livsmiljö med öar, kobbar och skär i skärgården ska finnas kvar så att dess behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Skräntärnan är känslig för störning under ruvningstiden och kan överge sin häckplats. Förekomst av mink och trutar med en specialiserad inriktning på att ta skräntärnanas ungar kan bli ödesdiger och det finns exempel på hur sådana angrepp har fått kolonier att flytta och helt överge ett område. Förutom mink har berguv konstaterats vara predator på vuxna skräntärnor. Gråtrut, havstrut, korp och havsörn kan lokalt vara allvarliga predatorer på ägg och små ungar. Ofta är det enstaka trutpar som specialiserar sig på att systematiskt tar ungarna. Eftersom skräntärnan i Europa är så sällsynt och har en så begränsad utbredning betraktas den som en sårbar art vars framtid inte kan garanteras.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Ett åtgärdsprogram fanns 2007-2011. Visionen på längre sikt är att vi ska få tillbaka det starka skräntärnebestånd på cirka 1000 par som vi hade under 1970-talet.

Fortsatta årliga inventeringar av artens förekomst och numerär är angelägna, speciellt gäller detta kolonierna, och en databas över samtliga kända häckplatser för skräntärna bör skapas med uppgifter om historik, antal par, häckningsframgång med mera..

En viktig åtgärd är att göra områdena kring våra få kvarvarande kolonier minkfria genom utökad minkjakt och jakt på andra predatorer. Minkjakt är ett besvärligt och mödosamt arbete som bör utföras under höst och vinter både med hjälp av fällor och med hjälp av hund.

Kontroll av övergivna koloniöar bör ske för att utröna öarnas minskande attraktionskraft på tärnorna – minkförekomst eller igenväxning. Om miljön har förändrats bör vissa röjningar äga rum och i angelägna fall kan det även vara viktigt att grus transporteras till och sprids över ytan där kolonin är belägen. Fisket bör begränsas så att risk för bifångst inte når en skadlig nivå.

Vid eventuell oljekatastrof bör de fåtaliga koloniöarna ha högsta prioritet när det gäller att skydda dem från invällande olja.

Stjärtand, *Anas acuta* - A054

Artens förekomst är ännu ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Den förekommer i en mångfald av miljöer men är vanligast i grunda sjöar och våtmarker. Stjärtanden är den antalsmässigt vanligaste simanden på norra halvklotet näst efter gräsanden, men anses ha minskat ganska kraftigt i stora delar av utbredningsområdet under senare tid. Födan består till väsentlig del av späda växtdelar under en stor del av året, men före och under äggläggning är honorna beroende av högvärdigt animaliskt protein från vattenlevande blötdjur och insekter (bl.a. fjädermygglarver). Arten är rödlistad som sårbar VU.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att stjärtanden ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Stjärtandens livsmiljö i grunda sjöar och i våtmarker ska finnas kvar eller öka sin areal så att dess behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Den obefintliga kunskapen om stjärtandens populationsutveckling i Lappland gör det svårt att bedöma både hotbilden och åtgärdsbehovet där. Möjligen inverkar minskande betesdrift och slätter med påföljande igenväxning av strandängar negativt på häckningsbiotoperna i södra Sverige. Genom att den ofta söker föda på bottnarna ute på öppet vatten torde stjärtanden missgynnas av igenväxning av sjöar både genom eutrofiering och genom att vassslätter och bete minskar eller upphör. Arten är också

utsatt för ett jakttryck på, eller på väg till, sina övervintringsområden (framför allt i Frankrike och nordsjöländernas kustområden). Även om jakt generellt inte behöver påverka populationen negativt, bör dess betydelse studeras på artens proportionellt obetydliga antal i relation till gräsanden i Sverige.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Den del av populationen som häckar i näringsrika sjöar och i kustmiljö gynnas om vi avstår från dikning och invallning av strandnära områden, men också av slätter eller bete som skapar en blandning av öppet vatten och vegetation.

Storlom och Smålom, *Gavia arctica* och *Gavia stellata* - A002 och A001

Arternas förekomster är ej ännu fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Storlommen häckar över stora delar av landet, dock ej på Öland och Gotland. Boet placeras nästan uteslutande på öar, särskilt mindre holmar och skär, där lommarna får skydd mot fyrbenta rovdjur. Kullen består av två ägg, som kläcks med relativt stort tidsintervall. Detta leder ofta till att endast en unge växer upp. De är Fiskätare; små ungar kan också matas med vattenlevande insekter. Arten är skygg vid boet, men stor variation i störningskänslighet finns för olika par.

Smålom häckar inte i Skåne men rastar vid kusten. Smålommen övervintrar nästan uteslutande till havs, och flertalet svenska fåglar har en sydvästlig sträckriktning till övervintringsområden i Skagerack, Kattegatt och Nordsjön, med enstaka återfynd längre söderut. Under vintern är smålommen den vanligaste lommen i västra Europas havsområden. Den verkar övervintra i mer landnära vatten än storlommen, och sällan i områden med över 30 m djup. Eftersom smålommen snävt inriktar sitt födosök mot lax- och mörtartad fisk upptill cirka 20 cm, är den mer sårbar än storlommen för de ekologiska förändringarna i sura vatten. Vidare har förhållandevis höga kvicksilverhalter i uppmätta smålomsägg insamlade i södra och mellersta från Sverige, och på basis av uppgifter om de vattenkemiska förhållandena i ett urval fiskesjöar har man nyligen bedömt att kanske 30 % av dem är sårbara för exponering för kvicksilver som via nederbörd har deponerats på land och därefter urlakats till grund- och ytvatten och samtidigt metylerats. Det är oklart hur olika dödsorsaker under flyttningen och övervintringen bidrar till hotbilden, men bland återfynd av ringmärkta smålommar utgör oljeskador och fångst i fiskredskap de dominerande dödsorsakerna.

Smålom är rödlistad som Nära hotad (NT) men storlommen är inte rödlistad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att lommarna (små- och storlom) ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Lommarnas livsmiljö med landnära vegetationsrika vatten samt på öar ska finnas kvar eller öka sin areal så att lommarnas behov av föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Ruvningsperioden tycks vara en kritisk fas. Störningar från friluftsliv (sportfiske, bad, båtsport) kan försämra kläckningsframgången genom att lommen tillfälligt lämnar boet varvid äggen lämnas tillgängliga för predatorer eller utsätts för höga eller låga (letala) temperaturer. Svallvågor från

motorbåtar kan medföra att äggen spolras ur bona. Vattenståndsväxningar till följd av reglering kan omintetgöra eller försena häckningen, vilket i sin tur ökar risken för mänskliga störningar. Dödligheten bland vuxna lommar har sannolikt ökat genom användandet av nylonnät för fiske. Höga halter av kvicksilver har uppmätts i lomägg från Västsverige och ett samband med häckning i försurningspåverkade sjöar kan inte uteslutas.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Ökat skydd för boplatserna i sjöar som flitigt nyttjas för friluftsliv kan förbättra ungproduktionen. Skyddet bör omfatta landstigningsförbud, samt befaringsförbud inom ett avstånd av 100-200 m från häckningsskär, i södra Sverige under tiden 15.4-15.7. Dessutom bör befaringsförbud och hastighetsbegränsningar övervägas i sjöar med många lompar. Ett alternativ till fågelskyddsområden, särskilt i små sjöar, är s.k. vädjandeskyltar som informerar om arten. De sätts upp på bryggor och parkeringsplatser invid sjön. Regleringar av vattenståndet i reglerade vatten bör utformas så att nivåförändringarna från senare delen av april till början av juli blir små. Särskilt viktigt är att vattennivån inte stiger (ökning högst fem cm), eller faller kraftigt (minskning högst 30 cm) under ruvningsperioden (1maj-20 juni).

För smålommen behöver vi bättre förståelse om frågor kopplade till exponering för kvicksilver via födointaget; mot bakgrund av att smålommen befinner sig i toppen av en akvatisk näringskedja, uppgifter om högt kvicksilverinnehåll i äggen, ökande kvicksilverhalter i insjöfisk sedan 1990-talet samt att många fiskesjöar har bedömts vara sårbara för exponering av kvicksilver.

Sångsvan, *Cygnus cygnus* - A038

Artens förekomst är ännu inte fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Arten kräver relativt ostörda områden under sin flyttning och övervintring. Arten har ökat nästan explosionsartat efter början av 1900-talet, då den närmade sig utrotning på grund av bl.a. jakt. Den sydsvenska populationen (i Skåne från 1940-talet) härstammar sannolikt delvis från svanar som släppts ut från djurparker och fågeldammar. Ej rödlistad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att sångsvanen ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Sångsvanens livsmiljö med grunda vegetationsrika vatten ska finnas kvar eller öka sin areal så att sångsvanens behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

Ingen hotbild finns för närvarande.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Områdena bör ses över regelbundet och anpassas efter eventuella ändringar i hur de nyttjas av sångsvanar och andra andfåglar. I vissa fall kan det vara motiverat att lämna spannmål för att styra svanarna, och på det viset minimera skador på jordbruket.

Vitkindad gås, *Branta leucopsis* - A045

Artens förekomst är fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Den vitkindade gåsen häckar på små, flacka öar där den är skyddad från marklevande rovdjur. På Gruarna häckar ca 5 par men det finns en bristfällig kunskap om arten i området. Arten fordrar stora, öppna gräsbevuxna ytor för sitt födosök, främst strandängar med kortvuxen eller kortbetad gräsvegetation. Den kräver rast- och övervintringslokaler med gott om lämplig föda (främst gräs) samt möjlighet att övernatta ute på vatten. Arten är inte rödlistad.

Artspecifika bevarandemål

Målet är att den vitkindade gåsen ska finnas kvar i livskraftiga populationer och dess utbredningsområde ska inte minska. Vitkindad gås livsmiljö med små öar i sjön ska finnas kvar eller öka sin areal så att den vitkindade gåsens behov av häckningsplatser, föda och skydd tillgodoses.

Artspecifika hot

För närvarande finns inget uppenbart hot mot arten och den svenska populationen fortsätter att växa i storlek. Nya häckningslokaler har påträffats kontinuerligt de senaste 20 åren. Konflikter med jordbruket uppstår dock tidvis i områden som hyser starka häckningsbestånd och/eller stora mängder rastande vitkindade gäss på väg till eller från sina häckningsområden på ryska tundran.

Artspecifika bevarandeåtgärder

Områdena bör ses över regelbundet och anpassas efter eventuella ändringar i hur de nyttjas av vitkindad gås och andra andfåglar. I vissa fall kan det vara motiverat att lämna spannmål för att styra gässen, och på det viset minimera skador på jordbruket.

Referenser

- Arinder, M (ed.) (1999) Skånsk skådarguide, Skånes ornitologiska förening, Lund.
 Artdatabankens hemsida 2017. <http://artfakta.artdatabanken.se>
 Emanuelsson, U et al. (2002) Det skånska kulturlandskapet, Årsbok för Naturskyddsföreningen i Skåne 2001, Lund
 Gärdenfors, U (ed.) (2000) Rödlistade arter i Sverige, ArtDatabanken, SLU Uppsala.
 Svalan. Rapportssystem för fåglar (2005) <http://svalan.artdata.slu.se>
 Waldemarsson, N (2005) Häckande fåglar på havsstrandängar och i skärgården i nordöstra Skåne 2004, Spoven nr 1 2005, Nordöstra Skånes fågelklubb
 "Kuststräckan Fårabäck - Edenryd, historisk markanvändning och naturvärden".
 Rapporten utförd av Ekologigruppen i Lund på uppdrag av länsstyrelsen 1983.

Upprättad av Länsstyrelsen i Skåne län

Planförfattare: Ken Lundborg

Senast reviderad 2017-02-21 av Marie Björkander

Bevarandeplanen för Gruarna

Natura 2000-området Gruarna i Bromölla kommun har som syfte att bevara en skärgård med öar, kobbar och skär för den stora andel med häckande, rastande och övervintrande fågelarter som uppehåller sig i och omkring skärgården.

De utpekade fågelarterna är; fisktärna, havsörn, salskrake, silvertärna, småtärna, skrântärna och vitkindad gås.

Varje art ska bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region. Gynnsam bevarandestatus innebär att arternas population ska vara säkrad på lång sikt och att deras naturliga utbredningsområden inte minskar. Arternas behov ska vara tillgodosedda i området vad gäller födotillgång och skydd. Vissa arter ska häcka i området.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda Natura 2000-områden och upprätta bevarandeplaner. Syftet är att EU:s medlemsländer ska ta ett gemensamt ansvar för att bevara arter som förekommer i Europa och att upprätthålla Natura 2000-områdenas fåglar i gynnsam bevarandestatus inom den biogeografiska regionen.

Bevarandeplanen innehåller bevarandesyftena och bevarandemålen med Natura 2000-området via de tre kriterierna populationsutveckling och utbredningsområde för fågelarterna samt deras livsmiljöer. Bevarandeplanen innehåller också beskrivning av området, beskrivningar av alla utpekade fågelarter, vad som kan påverka Natura 2000-området negativt samt vilka skötselåtgärder som behövs göras i Natura 2000- området.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane